

mots de l'argot barceloní; però de fet no és pas un mot argòtic, sinó conegut i usat de tothom, mentre sigui en un nivell familiar i expressiu del llenguatge, tirant a paraula pintoresca, colloquial; MLWagner, en les *Notes Ling. sur l'Argot barcelonais* (p. 53) el va qualificar de formació onomatopeica, comparant-la amb salm. *rustrir*, fr. *croquer* i *croustiller*, it. *scricchiolare*, al. *knuspern* <cf. *knusper* 'secall, carquinyoli'>, potser amb influència de *cruixir*; el conjunt d'això no és desencertat en quant posa de relleu l'atmosfera expressiva-onomatopeica en què viu (i fins deuria néixer) aquest mot; però a penes, en tot això, hi pot haver hagut gaire influència del grup dels dos mots francesos. Mes aviat de *cruixir*.

Altres dades apunten (*AlcM*) cap al NE.: a l'Empordà pendria el sentit de recremar o coure massa el pa o vianda: *el pa se m'ha cruspit*, cast. *churruscar*, sentit que ja hem vist recollit per Lab., i on deu haver-hi contaminació d'un mot de la família de *crosta* (*encrostissar-se*, *crostisser*, *encrostar* tenen sentits veïns, cap a Almeria i Múrcia diuen *custrirse*, veg. DCEC, s. v. *costra*).

D'altra banda, en el Rosselló i el Vallespir és «agafar una cosa per menjar-la, cast. atrapar», acc. que un altre passatge de les *Faules* de Mn. Casaponce ens mostra vivament: «una grua alt plantada i armada d'un gros bec / qui les *cruspeix*, les mata cop en sec, / i les menja a son plers: se'ns fa visible el cop amatent del bec de la grua aferrant (*cruspint*) la granota, i després matant-la i menjant-se-la: és clar que 'aferrar àvidament' i el 'menjar àvidament' són quasi tot u. I no ho és menys que en tot això ha d'entrar *cruixir*, mot de forma tan paral·lela, per al qual el nostre article ha documentat l'acc. 'triturar, esclafar, esmicolar', tan amplemunt, amb tanta extensió i des de temps tan antic; fins en l'acc. 'recremar-se' hi ha quelcom del matís de fer *cruixir* o de reduir a miquetes.

Aquests usos preferits en les terres situades a la falda d'ençà i d'enllà dels baixos Pirineus, ens donen una orientació per explicar-nos la terminació *-pir*: hi va haver un encreuament amb *urpir* o *ennurpir*, derivats d'*urpa*, amb el sentit d'*urpar*, aferrar, engrapar' que són propis de l'Empordà i el Rosselló: «què vols dir amb això?— saltà la mare, amb unes grans enveges d'*urpir-la*», va escriure l'empordanès Pous en *Quan se fa nosa*; «nyascos, *urpides*, queixalades» el rossellonès A. Saisset; *ennurpir* Ross. i Vallespir 'rampinyar, cast. *agarrar*' en el mateix Casaponce (amb *enn-* <en- com *ennartar*, it. *innamorare*), *ennyurpir* en altres rossellonesos (Grandó, *MiscFabra*).

Un derivat s'usa en algun punt de Mallorca i allí també amb el sentit de 'pendre, arrabassar' però parlant de menjar: «es moix m'ha *curruspillat* sa xuia» a Lluçmajor i a Santanyí (*AlcM*), en la terminació del qual deu haver intervingut quelcom de la família de *ra(m)pinyar*.

Crustaci, V. *crosta* *Crutxola*, V. *gresol*

CUA, antigament *coa*, que és encara la forma pre-

dominant a València i les Illes, del ll. vg. *cōDA*, ll. CAUDA, id. □ 1.ª doc.: *coa*, S. XIII, Llull, Desclot; *cua* ja en alguns mss. del S. xv i fi del xiv.

La forma *coa* és quasi general a l'Edat Mitjana: Llull, Muntaner, *Curial*, *Spill* de JRoig, etc. En la dita famosa de Roger de Llúria: «no creu que nengun peix se gos alzar sobre la mar si no porta --- senyal del rey d'Aragó en la *coa*», Desclot (*NCl*, v, 125.3), quasi tots els mss., entre ells els més antics i bàsics, porten *coa* o *coba*, si bé hi ha *cua* en un sol, J, que és de la segona meitat del S. xv. En docs.: «tolre la *coa* dels ditz peixes entró a la polpa», doc. ross. de 1298 (*RLR*, v, 99); l'*InuLC* recull, des d'aquest, una quinzena de testimonis, fins a 1430, i hi ha sempre la forma *coa*. Encara constant en el *Tirant*: «una serp tota d'or, que's mordria en la *coba*», «a la *coba* de un cavall farà rocegar» (Ag. I, 206; II, 213), i vegeu bastantes cites de començament del S. xv en el *DBal*.

De *cua* trobem ja alguns testimonis esparsos cap a la fi de l'Edat Mitjana, a part del que ja he indicat del ms. J; el més antic que tinc és «una çaça men<y>s de *cua*, una correge ab un borsich» en un doc. de Ribes de 1380 (*BABL*, vi, 473); *AlcM* el porta tres cops en un doc. d'Igalada de 1435 i en *MAgustí* (1617), que era de Banyoles i vivia a Perpinyà. Encara que en *StVicentF* predomina *coa*, veig una excepció: «Jhesu Christ fon a la riba de la mar e --- dix: —O, fadrins!, donchs, haveu peyscat?; havets-en per a vendre? —Dixerer: —No *cua* ne cap — E ell los dix: —Gitats a la part dreta los filats ---» (*Quar.*, 326.96).

Si obrim i citem el vell diccionari d'OPou veurem que en general usa la forma antiga, i ens farà conèixer l'antiguitat de certes aplicacions tècniques: «pluma de gallina --- les ales de la pluma --- la *coa* de la pluma: *caulis*, *cauda*», «lo cedàs de *coes* o *cerdes*: *ex setis equorum*», «ajuntar y travar les bigues ab bagues de ferro y *coes-de-milà*: --- *fibulis ferreis* et *subscudibus ligneis*», «frontizes de *coa* de *oranola*: *securiclati cardines*», «la verga o *coa* de la romana: *regula in pyramidam desinens*» (*ThPu.*, 181, 217, 151, 187, 200), però en un cas l'ed. prínceps ja porta *cua*: «la *cua* de les lletres com *p*: *pedunculi*, *caudae* *litterarum*» (182).

Almenys en el Nord del domini la forma *cua* estava guanyant molt terreny, car és la que admeten com a única els diccionaris dels Ss. XVI-XVII i següents, com el *DTo.* i ja el Busa-Nebr. de 1507: «*cua* de *ocell*: *urrophigium*; *cua* de *animal*: *cauda*, *penis*; *cua* de *vestidura*: *synta*; *cua* de *porc*: *erba*, *peuceaanum*» (*Bvi*, 3). Modernament, en línies generals podem dir que avui es diu *cua* a quasi tot el Princ. i enllà de l'Albera, però es manté *çoa* a les Balears, a les Terres de l'Ebre i a quasi tot el País Val. En aquest és la forma general, de Nord a Sud, des de Vinaròs a Alacant, etc.: vegeu *AlcM* i notes de J. G. M., 1935, 1956; així ho anoto també, des de l'extrem Nord: Bel, Canet lo Roig, la Serratella (1961); a Dènia divideixen llur gran muntanya en la *Cara* i la *Kôa* del Montgó (*Mungó*), 1963. Hi ha, però, algunes excepcions: J. G. M., 1955, reconeix que alguns diuen *kúa*; així